

Philippa Gregory

De roos van Lancaster

Voorjaar 1453

Na het duister van de kamers binnen doet het licht van de weidse hemel pijn aan mijn ogen. Ik knipper en hoor het gebulder van heel veel stemmen. Het is echter niet mijn eigen leger dat om mij roept; deze fluistering die ronkend aanzwelt is niet hun aanvalsroep, niet het geroffel van hun zwaarden op hun schilden. Het ruisende geluid van stof in de wind komt niet van mijn geborduurde engelen en lelies die zich tegen de hemel aftekenen, maar van vervloekte Engelse vaandels in de zegevierende bries van deze maand mei. Dit is een ander soort gebrul dan dat van onze geschalde lofliederen, dit is het gejoel van mensen die azen op de dood: op mijn dood.

Als ik over de drempel van mijn gevangenis stap en het marktplein op loop, ligt mijn bestemming voor me, hoog boven me uittorend: een brandstapel, met een ladder van ruwe sporten ertegenaan. Ik fluister: 'Een kruis. Mag ik een kruis?' En dan, luider: 'Een kruis! Ik wil een kruis!' Een man, een vreemde, een vijand, een Engelsman, zo iemand die we 'verdommers' noemen, naar hun niet-aflatende gevloek, steekt me een kruisbeeld van bewerkt hout toe, een primitief exemplaar, en ik gris het zonder enige trots uit zijn smerige hand. Terwijl ze me omhoog naar de brandstapel de ladder op duwen, druk ik het tegen me aan. Mijn voeten schrapen over de ruwe sporten en ik klim omhoog, hoger dan ik zelf lang ben, tot ik bij de wankel verhoging kom die boven in het vreugdevuur is vastgehamerd, en dan draaien ze me ruw om en binden mijn handen op mijn rug om de paal.

Het gaat allemaal zo langzaam dat ik bijna zou kunnen denken dat de

tijd is blijven stilstaan en dat de engelen me zullen komen halen. Er zijn wel vreemdere dingen gebeurd. De engelen zijn toch ook naar me toe gekomen toen ik de schapen hoedde? Ze hebben toch mijn naam genoemd? Ik heb toch een leger aangevoerd om Orléans te ontzetten? Ik heb de Dauphin toch gekroond en de Engelsen verdreven? Ik toch, helemaal alleen? Een meisje uit Domrémy, aangestuurd door engelen?

Ze steken het brandhout rondom langs de onderkant aan en de rook wervelt op in de wind. Dan vat het hout echt vlam en word ik omhuld door een hete wolk, waardoor ik moet hoesten en mijn ogen beginnen te tranen. Het vuur schroeit mijn blote voeten al. Ik ga van de ene voet op de andere staan, heel onnozel, alsof ik hoop dat ik mezelf zo de pijn kan besparen. Ik tuur door de rook heen om te kijken of er niet iemand met emmers water komt aanrennen, om te zeggen dat de koning die ik heb gekroond dit verboden heeft; of dat de Engelsen, die mij van een soldaat hebben gekocht, nu wel inzien dat zij het recht niet hebben mij te doden, of dat mijn Kerk weet dat ik een deugdzaam meisje ben, een deugdzaam vrouw, dat ik volkomen onschuldig ben, en dat mij alleen te verwijten valt dat ik God met een vurig doel voor ogen heb gediend.

Er bevindt zich geen redder onder de elkaar verdringende menigte. Het lawaai zwelt aan tot een oorverdovende gil: een mengeling van mij toegeroepen zegeningen en vervloekingen, gebeden en obsceniteiten. Ik kijk omhoog naar de blauwe hemel of ik mijn engelen al zie neerdalen, en onder me in de brandstapel verschuift een houtblok, mijn paal wiebelt en de eerste vonken vliegen omhoog en verschroeien mijn jak. Ik zie hoe ze op me neerkomen en als vuurvliegjes op mijn mouw opgloeien en ik voel een droge kriebel in mijn keel. Ik moet hoesten van de rook en fluis- ter als een klein meisje: 'Lieve Heer, red mij, Uw dochter! Lieve Heer, steek Uw hand naar me uit. Lieve Heer, red mij, Uw dienaar...'

Ik hoor een enorme dreun en krijg een klap tegen mijn hoofd. Ik zit volkomen ontdaan op de plankenvloer van mijn slaapkamer, met mijn hand tegen mijn pijnlijke oor, kijk als een onnozelaar om me heen en zie niets. Mijn gezelschapsdame doet de deur open, ziet mij verdwaasd zitten, ziet dat mijn bidstoel is omgevallen en zegt geërgerd: 'Vrouw Margaretha, gaat u toch naar bed. Het is de hoogste tijd. De Heilige Maria stelt geen prijs op de gebeden van ongehoorzame meisjes. Overdrijven levert niets op. Uw moeder wil dat u morgenochtend vroeg

opstaat. U kunt niet de hele nacht blijven bidden; dat is waanzin.'

Ze slaat de deur hard achter zich dicht en ik hoor haar tegen de jonge hofdames zeggen dat een van hen nu naar binnen moet gaan, me naar bed moet brengen en naast me moet gaan slapen om te voorkomen dat ik om twaalf uur opsta voor nog een bidsessie. Ze willen niet dat ik de uren van de Kerk volg; ze verhinderen mij een vroom leven te leiden, want ze zeggen dat ik te jong ben en dat ik mijn slaap nodig heb. Ze durven zelfs te beweren dat ik me aanstel, dat ik net doe alsof ik godvruchtig ben, maar ik wéét gewoon dat God mij heeft geroepen en dat het mijn plicht is, mijn hogere plicht, om Hem te gehoorzamen.

Maar zelfs al zou ik de hele nacht bidden, dan was ik nog niet in staat om het visioen terug te halen dat mij zonet nog heel helder voor de geest stond; dat is weg. Een ogenblik lang, een gewijd ogenblik lang, was ik erbij: ik was de Maagd van Orléans, de heilige Jeanne van Frankrijk. Ik begreep wat een meisje, wat een vrouw zou doen. Toen sleurden ze me terug naar de aarde en kreeg ik een standje alsof ik een gewoon meisje was, en daarmee was alles verpest.

'Heilige Maria, zeg mij wat ik moet doen; engelen, kom toch terug,' fluister ik, en ik probeer terug te keren naar het plein, naar de toekijkende menigte, naar het opwindende moment. Maar het is allemaal weg. Ik moet mezelf aan de bedstijl omhoog hijsen. Ik ben duizelig van het vasten en bidden, en ik wrijf over mijn knie, waar ik die gestoten heb. De huid voelt heerlijk ruw aan en ik breng mijn hand omlaag en trek mijn nachthemd omhoog om allebei mijn knieën te kunnen zien. Ze zien er allebei hetzelfde uit: ruw en rood. Heiligenknieën, God zij geprezen, ik heb heiligenknieën. Ik heb zo veel gebeden, op zulke harde vloeren, dat de huid van mijn knieën hard wordt, als het eelt op de vingers van een Engelse boogschutter. Ik ben nog niet eens tien jaar, maar ik heb nu al heiligenknieën. Dat zegt toch wel iets, wat mijn oude gouvernante ook tegen mijn moeder beweert over overdreven en aanstellerige vroomheid. Ik heb heiligenknieën. Ik heb door aanhoudend bidden de huid van mijn knieën geschaafd. Dit zijn mijn stigmata: heiligenknieën. Ik hoop met hart en ziel dat ik hun zware taak aankan en dat ik ook als een heilige aan mijn eind zal komen.

Ik stap in bed, zoals mij te verstaan is gegeven; want gehoorzaamheid, zelfs voor domme en vulgaire vrouwen, is een deugd. Ik mag dan de dochter zijn van een man die een van de meest vooraanstaande Engelse

aanvoerders in Frankrijk was, een lid van de voorname familie Beaufort, en dus erfgenaam van de troon van Hendrik VI van Engeland, maar ik moet nog steeds doen wat mijn gouvernante en mijn moeder zeggen, net als elk ander meisje. Ik bekleed een hoge positie in het koninkrijk, als nichtje van de koning zelve, maar thuis wordt er helemaal niet naar mij geluisterd en moet ik doen wat me gezegd wordt door een domme oude vrouw die tijdens de preek van de priester gewoon zit te slapen en die tijdens de zegen op gekonfijte pruimen zit te sabbelen. Ik beschouw haar als een kruis dat ik moet dragen en offer haar in mijn gebeden.

Deze gebeden zullen haar onsterfelijke ziel redden – ook al verdient ze dat helemaal niet – want het geval wil dat mijn gebeden uitzonderlijk gezegend zijn. Al sinds mijn vroege jeugd, zeker al sinds mijn vijfde, weet ik dat ik in de ogen van God een bijzonder kind ben. Jarenlang heb ik gedacht dat dit een uniek talent was – soms kon ik de aanwezigheid van God heel dicht bij me voelen, en soms voelde ik de zegen van de Heilige Maria. Toen afgelopen jaar een van de veteranen uit Frankrijk, die zich bedelend een weg terug naar zijn parochie baande, aan de keukendeur verscheen, waar ik de melk stond af te romen, hoorde ik dat hij aan de melkmeid iets te eten vroeg, want hij had als soldaat wonderen zien geschieden: hij had het meisje gezien dat ze de Maagd van Orléans noemden.

‘Laat hem binnenkomen!’ beval ik, en ik stond op van mijn krukje.

‘Maar hij is vuil,’ antwoordde ze. ‘Hij mag niet verder komen dan het trapje.’

Hij slofte naar binnen en gooide met een zwaai zijn ransel op de vloer. ‘Als u wat melk kunt missen, dametje,’ jammerde hij, ‘en misschien een korst brood voor een arme man, soldaat voor zijn heer en zijn land...’

‘Wat zei u net over de Maagd van Orléans?’ onderbrak ik hem. ‘En over wonderen?’

Achter me mompelde de meid heel zacht iets, sloeg haar ogen ten hemel, sneed een homp donker roggebrood voor hem af en schonk een ruwe aardewerken beker melk in. Hij griste haar die bijna uit de hand en klokte de melk naar binnen. Hij keek haar vragend aan om meer.

‘Vertel op,’ beval ik.

De meid gaf hem met een knikje te verstaan dat hij moest doen wat ik zei, en hij draaide zich om en boog. ‘Toen ik bij de hertog van Bedford in Frankrijk diende, hoorden we over een meisje dat samen met de Fransen optrok,’ zei hij. ‘Sommige mensen dachten dat ze een heks was, anderen

dat ze een pact met de duivel had. Maar mijn mokkeltje...’ De meid knipte met haar vingers naar hem, en hij slikte het woord weer in. ‘Een jonge vrouw die ik toevallig kende, een Française, vertelde dat het Jeanne uit Domrémy was, dat ze met engelen had gesproken en had beloofd dat ze ervoor zou zorgen dat de Franse vorst gekroond zou worden en op de troon van Frankrijk zou komen. Het was maar een jong ding, een meisje van het platteland, maar ze zei dat de engelen tot haar hadden gesproken en haar opdracht hadden gegeven haar land van ons te redden.’

Ik hing aan zijn lippen. ‘Hebben de engelen tot haar gesproken?’

Hij glimlachte innemend. ‘Ja, dametje. Toen ze ongeveer zo oud was als u.’

‘Maar hoe heeft ze ervoor gezorgd dat de mensen naar haar luisterden? Hoe heeft ze hun aan het verstand gebracht dat zij niet zomaar iemand was?’

‘O, ze reed op een prachtig wit paard en droeg mannenkleden. Ze droeg zelfs een harnas. Ze had een vaandel met lelies en engelen erop, en toen ze haar naar de Franse vorst brachten, wist ze hem er zo uit het hele hof uit te pikken.’

‘Droeg ze een harnas?’ fluisterde ik verwonderd, alsof mijn eigen leven zich voor me ontvouwde en niet het verhaal van een onbekend Frans meisje. Wat zou er niet van mij kunnen worden als de mensen zich eenmaal realiseerden dat de engelen ook tot mij spraken, net als ze tot deze Jeanne hadden gedaan?

‘Ze droeg een harnas en ging haar manschappen voor in de strijd.’ Hij knikte. ‘Ik heb haar zelf gezien.’

Ik gebaarde naar de melkmeid. ‘Geef hem wat vlees en wat licht bier.’ Ze stoomde weg naar de provisiekamer, en de vreemde man en ik liepen de melkschuur uit, waarna hij neerzeeg op een stenen bankje naast de achterdeur. Terwijl de meid met een klap een bord op de grond voor hem neerzette en hij het eten in zijn mond propte, bleef ik staan wachten. Hij vrat als een uitgehongerde hond, zonder enige waardigheid, en toen hij klaar was en zijn beker leegdronk, nam ik de ondervraging weer ter hand. ‘Waar hebt u haar voor het eerst gezien?’

‘Ach ja,’ zei hij, en hij veegde zijn mond aan zijn mouw af. ‘We sloegen beleg op voor een Franse stad, Orléans genaamd, overtuigd van de overwinning. In die tijd, vóór haar, wonnen we altijd. Wij beschikten over de handboog, en die hadden zij niet; die gebruikten we om hen in de pan te

hakken. Het was voor ons net alsof we op de doelwitten richtten. Ik was boogschutter.’ Hij zweeg even, alsof hij zich schaamde omdat hij de waarheid geweld aandeed. ‘Ik was pijlenmaker,’ verbeterde hij zichzelf. ‘Ik maakte de pijlen. Maar onze boogschutters wonnen alle gevechten voor ons.’

‘Dat geloof ik wel, maar hoe zat het met Jeanne?’

‘Ik heb het juist over haar. Maar ik wil u duidelijk maken dat ze geen schijn van kans hadden. Verstandigere en betere mannen dan zij wisten dat ze verloren waren. Ze verloren elk gevecht.’

‘Maar zij?’ fluisterde ik.

‘Ze beweerde dat ze stemmen hoorde, dat de engelen tot haar spraken. Ze zeiden dat ze naar de Franse vorst moest gaan – een onnozelaar, een niksnut – dat ze naar hem toe moest gaan, moest zorgen dat hij als koning op de troon kwam en dat ze ons dan van onze grondgebieden in Frankrijk moest verjagen. Ze wist de koning te bereiken en zei tegen hem dat hij zijn troon moest opeisen en dat hij haar aanvoerder van zijn leger moest maken. Hij dacht dat ze misschien voorspellende gaven had; hij wist het niet zeker, maar had niets te verliezen. De mensen geloofden in haar. Ze was maar een plattelandsmeisje, maar ze was gekleed als een krijgsman. Ze droeg een vaandel waar lelies en engelen op geborduurd waren. Ze stuurde een boodschapper naar een kerk, en daar vonden ze een oud kruisvaarderzwaard, precies waar ze had gezegd dat het zou liggen. Het had er jaren verborgen gelegen.’

‘Echt waar?’

Hij lachte en hoestte toen en spooog een fluim uit. ‘Wie zal het zeggen? Misschien school er wel iets van waarheid in. Mijn mokr... mijn vriendin dacht dat Jeanne een heilige maagd was, door God geroepen om Frankrijk van ons, de Engelsen, te redden. Zij dacht dat ze niet door een zwaard geraakt kon worden. Dat ze een engeltje was.’

‘Wat voor iemand was ze?’

‘Een meisje, net als u. Klein, felle ogen, heel zelfbewust.’

Mijn hart zwol op. ‘Lijk ik op haar?’

‘Heel erg.’

‘Zeiden de mensen voortdurend wat ze moest doen? Zeiden ze tegen haar dat ze niet goed wijs was?’

Hij schudde zijn hoofd. ‘Nee, nee, zij was de aanvoerder. Ze volgde haar eigen visioen. Ze voerde een leger van meer dan vierduizend man

aan en viel ons aan toen we voor Orléans ons kampement hadden opgeslagen. Het lukte onze lords niet om onze manschappen naar voren te stuwen om het tegen haar op te nemen; we waren doodsbang voor haar aanblik alleen al. Niemand wilde een zwaard tegen haar opheffen. We dachten allemaal dat ze onverslaanbaar was. We trokken verder naar Jargeau, en zij kwam achter ons aan, in de aanval, altijd en eeuwig in de aanval. We waren allemaal doodsbang voor haar. We wisten zeker dat ze een heks was.’

‘Een heks of iemand die door de engelen wordt gestuurd?’ vroeg ik streng.

Hij glimlachte. ‘Ik heb haar in Parijs gezien. Er viel niets boosaardigs aan haar te bekennen. Ze zag eruit alsof God haar hoogstpersoonlijk op dat grote paard vasthield. Mijn lord noemde haar een parel der ridderlijkheid. Heus.’

‘Mooi?’ fluisterde ik. Ik ben zelf geen knap meisje, tot teleurstelling van mijn moeder, maar niet van mij, want ijdelheid, daar sta ik boven.

Hij schudde zijn hoofd en zei precies wat ik wilde horen. ‘Nee, niet mooi, geen knap ding, niet meisjesachtig; maar ze straalde licht uit.’

Ik knikte. Ik had het gevoel dat ik op dat moment... alles begreep. ‘En vecht ze nog steeds?’

‘God zegene u, onnozelaar: nee, ze is dood. Dood... hoe lang? Twintig jaar geleden alweer.’

‘Dood?’

‘Na Parijs keerde het tij zich tegen haar; we wisten haar zelfs nog vanaf de stadsmuren terug te dringen, maar het scheelde niet veel – denk u eens in! Ze had bijna Parijs ingenomen! Op het laatst heeft een Bourgondische soldaat haar in een treffen van haar witte paard getrokken,’ zei de bedelaar op zakelijke toon. ‘Hij heeft haar tegen losgeld aan ons verkocht en wij hebben haar ter dood gebracht. We hebben haar wegens ketterij op de brandstapel gezet.’

Ik geloofde mijn oren niet. ‘Maar u zei toch dat ze door de engelen werd begeleid?’

‘Ze volgde haar stemmen tot in de dood,’ zei hij toonloos. ‘Maar toen ze haar hadden onderzocht, zeiden ze dat ze echt een maagd was geweest. Ze was waarachtig de Maagd Jeanne geweest. En ze had gelijk toen ze dacht dat wij in Frankrijk verslagen zouden worden. Ik denk dat ons laatste uur nu geslagen heeft. Ze heeft een man van hun koning gemaakt en

een leger van hun soldaten. Het was niet zomaar een meisje. Ik denk niet dat ik ooit nog zo iemand zal meemaken. Al lang voordat we haar op de brandstapel zetten stond ze in brand. Ze stond in vuur en vlam van de Heilige Geest.’

Ik haalde diep adem. ‘Ik ben net zo iemand als zij,’ fluisterde ik tegen hem.

Hij keek neer op mijn begeesterde gezicht en lachte. ‘Nee, dit zijn oude verhalen,’ zei hij. ‘Niet geschikt voor een meisje als u. Ze is dood en eerdags is men haar vergeten. Ze hebben haar as verstrooid, zodat niemand een schrijn voor haar kan maken.’

‘Maar God heeft tot haar, een meisje nog, gesproken,’ fluisterde ik. ‘Hij heeft zich niet tot de koning of tot een jongen gericht. Hij heeft tot een meisje gesproken.’

De oude soldaat knikte. ‘Daar was ze van overtuigd, zo veel is zeker,’ zei hij. ‘Ik twijfel er niet aan dat ze de stemmen van engelen heeft gehoord. Dat moet wel. Anders zou ze niet gedaan kunnen hebben wat ze heeft gedaan.’

Bij de voordeur van het huis hoorde ik mijn gouvernante schel roepen, en toen de soldaat zijn ransel oppakte en op zijn rug slingerde, draaide ik mijn hoofd even naar hem om.

‘Maar is het waar?’ vroeg ik op een plotseling dringende toon toen hij met lange, soepele tred naar het erf bij de stallen en de poort naar de weg wilde lopen.

‘Soldatenpraatjes,’ zei hij onverschillig. ‘Vergeet ze maar, vergeet haar maar, en dat niemand zich mij zal herinneren staat wel vast.’

Ik liet hem gaan, maar Jeanne vergat ik niet en zal ik ook nooit vergeten. Ik bid tot haar en noem haar naam opdat zij mij de weg zal wijzen, en ik sluit mijn ogen en probeer haar te zien. Sinds die dag wordt elke soldaat die zich aan de deur van Bletsoe aandient om om eten te bedelen gevraagd even te wachten, omdat de jonge lady Margaretha hem wil spreken. Ik vraag altijd of ze in Les Augustins, in Les Tourelles, in Orléans, in Jargeau, in Beaugency, in Patay of in Parijs zijn geweest. Ik ken haar overwinningsnet zo goed als de namen van de naburige dorpjes hier in Bedfordshire. Sommige soldaten zijn bij deze veldslagen aanwezig geweest; anderen hebben haar zelfs met eigen ogen gezien. Ze reppen allemaal van een tenger meisje op een groot paard, met een vaandel boven haar hoofd, van wie ze een glimp hebben opgevangen toen de strijd op z’n hevigst was, een

meisje als een prins, dat plechtig gezworen heeft haar land vrede en victorie te brengen, dat zichzelf ten dienste heeft gesteld van God, een meisje nog maar, een meisje, net als ik – maar wel een heldin.

De volgende ochtend krijg ik bij het ontbijt te horen waarom mij was verboden om de hele nacht biddend door te brengen. Mijn moeder zegt dat ik me moet klaarmaken voor een reis, een lange reis. ‘We gaan naar Londen,’ zegt ze kalm. ‘Naar het hof.’

Ik vind het een spannend vooruitzicht om naar Londen te gaan, maar ik hoed me ervoor om als een ijdel, trots meisje mijn blijdschap al te zeer te laten blijken. Ik buig mijn hoofd en fluister: ‘Zoals u wenst, mevrouw mijn moeder.’ Dit is het beste wat mij had kunnen gebeuren. Thuis in Bletsoe, diep in het graafschap Bedfordshire, is het heel stil en saai, en heb ik niet de kans me tegen de gevaren van de wereld te verzetten. Er bestaan geen verlokkingen waar ik weerstand aan moet bieden en niemand ziet mij daar, behalve bedienden en mijn oudere halfbroers en halfzussen, en die beschouwen me allemaal als een klein meisje met wie je geen rekening hoeft te houden. Ik probeer aan Jeanne te denken, die in Domrémy de schapen van haar vader hoedde, die net als ik tussen kilometers modderige akkers weggestopt zat. Zij klaagde er niet over dat ze zich op het platteland verveelde; zij wachtte en luisterde tot de stemmen haar tot haar voorname taak kwamen roepen. Dat moet ik ook doen.

Ik vraag me af of dit bevel om naar Londen te komen de stem is waarop ik heb gewacht, die mij op dit moment tot mijn belangrijke taak sommeert. We zullen verblijven aan het hof van de goede koning Hendrik vi. Hij moest mij als zijn naaste familielid welkom heten, want ik ben immers bijna een nichtje van hem. Zijn grootvader en mijn grootvader waren halfbroers, en dat is een heel nauwe band als een van de twee koning is en de ander niet. Bovendien heeft hij zelf een wet doorgevoerd om mijn familie, de Beauforts, als wettelijke familie te erkennen, zij het niet als koninklijke. Hij zal in mij vast het licht van de heiligheid herkennen, waarvan iedereen zegt dat het ook in hem huist. Hij moet in mij niet alleen zijn verwante, maar ook een verwante geest zien. En als hij nu eens besluit dat ik bij hem aan het hof moet blijven? Waarom ook niet? Als hij mij nu eens als zijn raadvrouw wil, net zoals de Dauphin Jeanne d’Arc koos? Ik ben zijn tweede nicht, en ik kan bijna visioenen van de heiligen zien. Ik ben pas negen jaar, maar ik hoor de stemmen van engelen en als

ik de kans krijg, bid ik de hele nacht. Als ik als jongen geboren was, zou ik onderhand wel zo'n beetje de prins van Wales zijn. Ik vraag me wel eens af of ze niet liever hadden gehad dat ik als jongen geboren was en of dat de reden is waarom ze blind zijn voor het licht dat binnen in mij schijnt. Zou het kunnen zijn dat ze allemaal zo vervuld zijn van zondige trots over onze positie dat ze wilden dat ik een jongen was en daardoor niet zien dat ik als heilig meisje eigenlijk heel hoogstaand ben?

'Ja, mevrouw mijn moeder,' zeg ik gehoorzaam.

'Je klinkt anders niet erg verheugd,' zegt ze. 'Wil je niet weten waarom we naar Londen gaan?'

Niets liever dan dat. 'Ja, alstublieft.'

'Ik moet je tot mijn spijt vertellen dat je verloving met John de la Pole beëindigd moet worden. Toen je zes was, was hij een goede partij, maar nu moet je ervan afzien. Je moet verschijnen voor een groep rechters die je zullen vragen of je je verloving wilt beëindigen, en dan zeg je ja. Begrijp je dat?'

Dit klinkt heel zorgwekkend. 'Maar ik weet niet wat ik dan moet zeggen.'

'Je hoeft er alleen maar mee in te stemmen dat je verloving beëindigd wordt. Je hoeft alleen maar ja te zeggen.'

'Maar als ze me nu vragen of ik denk dat het de wil van God is? Als ze me vragen of dit het antwoord op mijn gebeden is?'

Ze zucht, alsof ik heel vervelend ben. 'Dat vragen ze je niet.'

'En wat gebeurt er verder?'

'Zijne majesteit, de koning, zal een nieuwe voogd toewijzen en hij zal jou te zijner tijd uithuwelijken aan de man van zijn keuze.'

'Nog een verloving?'

'Ja.'

'Kan ik niet naar een abdij?' vraag ik heel stil, hoewel ik weet hoe haar antwoord zal luiden. Niemand heeft oog voor mijn spirituele gaven. 'Mag dat niet, nu ik verlost ben van deze verloving?'

'Natuurlijk kun je niet naar een abdij, Margaretha. Doe niet zo mal. Het is je plicht om een zoon en erfgenaam ter wereld te brengen, een jongen voor onze familie, de Beauforts, een jong familielid van de koning van Engeland, een zoon voor het huis van Lancaster. Mijn hemel, het huis van York heeft zonen genoeg. Wij moeten er zelf een hebben. Jij gaat ons een eigen zoon geven.'

‘Maar ik geloof dat ik een roeping heb...’

‘Jouw roeping bestaat eruit dat je de moeder van de volgende erfgenaam van het huis Lancaster bent,’ zegt ze bits. ‘Dat is eer genoeg, voor welk meisje ook. Ga je nu klaarmaken voor vertrek. Je kameniersters hebben je kleren al ingepakt; jij hoeft alleen je pop voor onderweg nog te halen.’

Ik haal mijn pop en ook mijn eigen zorgvuldig gekopieerde gebedenboek. Ik kan natuurlijk Frans lezen, en ook Engels, maar Latijn en Grieks begrijp ik niet, en ik mag van mijn moeder geen leraar. Een meisje is het niet waard om les te krijgen, zegt ze. Ik wilde dat ik de evangeliën en gebeden in het Latijn kon lezen, maar dat kan ik niet, en de handgeschreven kopieën in het Engels zijn zeldzaam en kostbaar. De jongens leren Latijn en Grieks en nog andere vakken ook; meisjes hoeven alleen te kunnen lezen en schrijven, naaien, huishoudboekjes bijhouden, muziek maken en gedichten kunnen waarderen. Als ik abdis was, zou ik toegang hebben tot een enorme bibliotheek en zou ik de klerken alle teksten laten kopiëren die ik wilde lezen. Ik zou me de hele dag door de novicen laten voorlezen. Ik zou een geleerde vrouw zijn in plaats van een ongeletterd meisje, net zo dom als welk gewoon meisje ook.

Als mijn vader nog had geleefd had hij me misschien wel Latijn geleerd. Hij was een groot lezer en schrijver; dat weet ik in elk geval wel over hem. Hij heeft jarenlang in Frankrijk in gevangenschap doorgebracht, en toen studeerde hij dag in dag uit. Maar hij is een paar dagen voor mijn eerste verjaardag gestorven. Mijn geboorte was zo onbelangrijk voor hem dat hij, toen mijn moeder het kraambed in ging, op veldtocht in Frankrijk was in een poging zijn fortuin te herstellen, en vlak voor mijn eerste verjaardag kwam hij pas terug. Toen ging hij dood, dus hij heeft mij en mijn gaven nooit gekend.

De reis naar Londen zal drie dagen duren. Mijn moeder zal op haar eigen paard rijden, maar ik moet achter een van de staljongens in het duozadel meerijden. Hij heet Wat, en vindt zichzelf in de stallen en de keuken een hele charmeur. Hij knipoogt naar me alsof ik vriendschappelijk met een man als hij zou omgaan, en ik frons mijn wenkbrauwen naar hem om hem eraan te helpen herinneren dat ik een Beaufort ben en hij een onbetekenend persoon. Ik zit achter hem en moet zijn leren riem stevig vastpakken. ‘Zit u goed? Lekker stevig?’ Ik knik koeltjes, om hem te laten weten dat ik geen zin heb om helemaal tot Amphill naar hem te moeten luisteren.

Dus gaat hij maar zingen, en dat is net zo erg. Met een heldere tenor zingt hij liefdesliedjes en hoiliedjes, en de mannen die met ons meerijden om ons tegen de gewapende bendes die er tegenwoordig overal in Engeland zijn te beschermen, vallen hem bij en zingen ook mee. Ik wilde dat mijn moeder hun het zwijgen zou opleggen, of hen anders in elk geval psalmen zou laten zingen. Maar nee, ze is blij om in de warme lentezon te rijden en als ze naast me komt, zegt ze glimlachend: ‘Het is niet ver meer, Margaretha. We logeren vanavond bij Abbots Langley en reizen morgen door naar Londen. Ben je niet al te moe?’

De mensen die voor me zouden moeten zorgen hebben me zo slecht voorbereid dat ik niet eens heb leren paardrijden, en ik mag niet eens op mijn eigen paard zitten en me aan de teugel laten meevoeren, zelfs niet als we in Londen aankomen en er honderden mensen langs de straten, op de marktpleinen en in de winkels ons een man of vijftig tellende gevolg staan aan te gapen als we voorbijrijden. Hoe moet ik ooit overkomen als de heldin die Engeland zal redden als ik achter Wat in een duozadel met mijn hand op zijn riem moet meehotsen, als een soort dorpsnol die naar een ganzenmarkt gaat? Ik lijk in geen enkel opzicht op een erfgenaam van het huis Lancaster. We logeren in een herberg, niet eens aan het hof, want de hertog van Suffolk, mijn voogd, is ernstig in ongenade gevallen en is nu dood, dus we kunnen niet in zijn paleis overnachten. Ik biecht de Heilige Maria op dat we geen eigen voornaam huis in Londen hebben, en dan bedenk ik dat Zij ook genoeg moest nemen met een gewone herberg in Bethlehem, terwijl Herodes vast wel logeerkamers in het paleis gehad moet hebben. Er was vast wel een geschikter onderkomen te vinden geweest dan een stal. In acht genomen wie Zij was. Dus probeer ik me gelaten op te stellen, net als Zij.

Ik krijg in elk geval, voordat we naar het hof gaan om afstand te doen van mijn verloving, stadse kleren. Mevrouw mijn moeder laat de kleermakers en naaisters naar onze herberg komen en mij wordt een prachtige jurk aangemeten. Ze zeggen dat de dames aan het hof hoge kegelvormige kappen dragen, zo hoog dat een vrouw haar hoofd moet buigen om onder een twee meter hoge deuropening door te gaan. De koningin, Margaretha van Anjou, houdt van mooie kleren en draagt een nieuwe kleur robijnrood, gemaakt van een nieuwe kleurstof; ze zeggen dat die bloedrood is. Mijn moeder bestelt bij wijze van contrast een engelachtig witte jurk voor

me en laat die afzetten met rode rozen van Lancaster, om iedereen eraan te helpen herinneren dat ik dan een meisje van pas negen jaar mag zijn, maar wel de erfgename van ons huis. Pas als de kleren klaar zijn, kunnen we met een sloep stroomafwaarts varen, waarna ik een verklaring kan afleggen dat ik bezwaar heb tegen mijn verloving en ik aan het hof kan worden gepresenteerd.

De verklaring is een enorme teleurstelling. Ik hoopte dat ze me zouden ondervragen en dat ik verlegen, maar welbespraakt voor hen kon staan om te zeggen dat ik van God persoonlijk weet dat John de la Pole niet mijn echtgenoot zal worden. Ik zie al voor me hoe ik voor een tribunaal van rechters sta en hen net zo versted doe staan als het kindje Jezus in de synagoge. Ik wilde misschien wel zeggen dat ik een droom had gehad waarin me werd gezegd dat ik niet met hem moest trouwen omdat mij een belangrijker lot was toebedeeld; ik ben door God zelf uitverkoren om Engeland te redden! Ik word koningin van Engeland en schrijf mijn naam als ‘Margaretha Regina’: *Margaretha R.* Maar ik krijg niet de gelegenheid om me tot hen te richten, om te stralen. Het staat allemaal al voordat we daar aankomen op papier en het enige wat ik mag zeggen is: ‘Ik zie ervan af’, waarna ik mijn naam schrijf, die uitsluitend uit ‘Margaretha Beaufort’ bestaat, en dat is dan dat. Er vraagt zelfs niemand hoe ik over deze kwestie denk.

We moeten buiten het audiëntievertrek wachten, en dan komt een van de mannen naar buiten en roept: ‘Lady Margaretha Beaufort!’, en dan kijkt iedereen om en ziet mij. Ik beleef even een moment, echt een heerlijk moment, waarop ik voel dat iedereen naar me kijkt, en ik denk eraan dat ik mijn ogen moet neerslaan en dat ik wereldse ijdelheid moet verfoeien, en dan gaat mijn moeder me voor het audiëntievertrek van de koning in.

De koning zit op zijn voorname troon met zijn staatsiebaldakijn boven de stoel en met een troon van bijna dezelfde afmetingen naast hem voor de koningin. Ze heeft blond haar en bruine ogen, met een rond puddinggezicht en een rechte neus. Ik vind dat ze er mooi en verwend uitziet, en naast haar oogt de koning blond en bleek. Ik kan niet zeggen dat ik bij deze eerste inspectie ook maar enig groots licht van heiligheid waarneem. Hij ziet er heel normaal uit. Als ik binnenkom en een reverentie maak, glimlacht hij naar me, maar de koningin kijkt van de rode rozen aan de zoom van mijn jurk naar het kroontje waarmee mijn sluier op zijn plaats gehouden wordt, en dan wendt ze haar blik af alsof ze geen

al te hoge dunk van me heeft. Ik neem aan dat ze, doordat ze Françoise is, niet begrijpt wie ik ben. Iemand had haar toch moeten vertellen dat er, als zij geen kind krijgt, een andere jongen gezocht moet worden als hun erfgenaam voor het huis Lancaster, en dat dat best wel eens mijn zoon zou kunnen zijn. Ik weet zeker dat ze dan wel wat meer aandacht voor me had gehad. Maar ze is een mondaine vrouw. De Fransen kunnen vreselijk mondain zijn; dat weet ik uit de boeken die ik gelezen heb. Ik weet zeker dat zij zelfs het licht in de Maagd Jeanne niet gezien zou hebben. Het hoeft me niet te verbazen dat ze geen bewondering voor me heeft.

Naast haar zit een beeldschone vrouw, misschien wel de mooiste vrouw die ik ooit heb gezien. Ze draagt een blauwe jurk met een zilveren draad erdoor, waardoor die glinstert als water. Je zou denken dat ze geschubd is als een vis. Ze ziet dat ik naar haar kijk en glimlacht naar me, waardoor haar gezicht straalt met een warme schoonheid als van de zon die op een zomerdag op het water schijnt.

‘Wie is dat?’ fluister ik tegen mijn moeder, die me in mijn arm knijpt om me eraan te helpen herinneren dat ik stil moet zijn.

‘Jacquetta Rivers. Staar niet zo,’ zegt mijn moeder vinnig, en ze knijpt weer in mijn arm om me bij de les te krijgen. Ik maak een heel diepe reverentie en glimlacht tegen de koning.

‘Ik draag uw dochter over aan de voogdij van mijn dierbare halfbroers, Edmund en Jasper Tudor,’ zegt de koning tegen mijn moeder. ‘Ze mag bij u blijven tot de tijd voor haar gekomen is om te trouwen.’

De koningin wendt haar blik af en fluistert iets tegen Jacquetta, die zich als een wilg aan een beekje naar voren buigt om te luisteren, waarbij de sluier om haar hoge kap opbolt. De koningin is zo te zien niet bepaald blij met dit nieuws, maar ik ben met stomheid geslagen. Ik wacht tot iemand mij vraagt of ik het ermee eens ben, zodat ik kan uitleggen dat ik voorbestemd ben voor een leven van heiligheid, maar mijn moeder maakt alleen maar een reverentie en doet een stap naar achteren, waarna iemand anders naar voren treedt en het allemaal al voorbij lijkt te zijn. De koning heeft me amper een blik waardig gekeurd; hij weet niets over mij, niets meer dan voordat ik het vertrek binnenliep, en toch heeft hij me aan een nieuwe voogd – weer een onbekende – toegewezen. Hoe kan het dat hij zich niet realiseert dat ik een kind met een bijzondere heiligheid ben, net als hijzelf vroeger was? Krijg ik dan niet eens de kans om hem over mijn heiligenknieën te vertellen?

‘Mag ik iets zeggen?’ fluister ik tegen mijn moeder.

‘Nee, natuurlijk niet.’

Hoe moet hij dan weten wie ik ben, als God geen haast maakt om het hem te vertellen? ‘Wat gaat er nu gebeuren?’

‘We wachten tot de andere verzoekers bij de koning zijn geweest, en dan gaan we naar binnen om de maaltijd te gebruiken,’ antwoordt ze.

‘Nee, ik bedoel: wat gaat er met mij gebeuren?’

Ze kijkt me aan alsof het heel dom van me is dat ik dat niet begrijp. ‘Je wordt weer verloofd,’ zegt ze. ‘Heb je dat dan niet gehoord, Margaretha? Ik wou dat je eens wat beter oplette. Met een nog veel betere partij. Je wordt eerst de beschermeling en dan de echtgenote van Edmund Tudor, de halfbroer van de koning. De Tudor-jongens zijn de zonen van de moeder van de koning zelf, koningin Catherina van Valois, uit haar tweede huwelijk met Owen Tudor. Er zijn twee Tudor-broers, die allebei zeer geliefd zijn bij de koning: Edmund en Jasper. Ze zijn allebei voor de helft van koninklijke bloede en staan allebei hoog in de gunst. Jij trouwt met de oudste van de twee.’

‘Maar wil hij dan niet eerst kennismaken met me?’

‘Waarom zou hij?’

‘Om te kijken of hij me wel leuk vindt?’

Ze schudt haar hoofd. ‘Het gaat hun niet om jou,’ zegt ze. ‘Het gaat om de zoon die je ter wereld zult brengen.’

‘Maar ik ben pas negen.’

‘Hij kan wel wachten tot je twaalf bent,’ zegt ze.

‘Ga ik dan trouwen?’

‘Natuurlijk,’ zegt ze, alsof het heel onnozel van me is om dat te vragen.

‘En hoe oud is hij dan?’

Ze denkt even na. ‘Vijfentwintig.’

Ik knipper met mijn ogen. ‘Waar gaat hij slapen?’ vraag ik. Ik denk aan het huis in Bletsoe, dat niet over lege vertrekken beschikt voor een forse jongeman en zijn gevolg, en ook niet voor zijn jongere broer.

Ze moet lachen. ‘O, Margaretha. Je blijft niet bij mij thuis wonen. Je gaat bij hem en zijn broer wonen, in paleis Lamphey, in Wales.’

Ik knipper met mijn ogen. ‘Mevrouw mijn moeder, stuurt u me weg om bij twee volwassen mannen te gaan wonen, in Wales, helemaal alleen? Als ik twaalf jaar ben?’

Ze haalt haar schouders op alsof het haar spijt, maar er nu eenmaal

niets aan te doen valt. ‘Het is een goede partij,’ zegt ze. ‘Bij beide huwelijkspartners koninklijk bloed. Als je een zoon krijgt, staat hij heel sterk in zijn aanspraak op de troon. Je bent een nichtje van de koning en je echtgenoot is de halfbroer van de koning. Elke zoon die jij krijgt zal Richard van York voor altijd op afstand houden. Denk daar maar aan, en aan niets anders.’

Augustus 1453

Mijn moeder zegt dat de tijd snel zal verstrijken, maar dat is natuurlijk niet zo. De dagen duren maar en duren maar, en er gebeurt nooit iets. Mijn halfbroers en halfzussen uit het eerste huwelijk van mijn moeder met de familie St. John tonen mij nu ik met een Tudor ga trouwen niet meer respect dan toen ik met een De la Pole zou trouwen. Nee, ze lachen me zelfs uit omdat ik in Wales ga wonen, want daar wonen volgens hen draken en heksen, daar zijn geen wegen, alleen reusachtige kastelen in donkere wouden waar waterheksen uit de bronnen omhoogkomen en stervelingen betoveren, en waar wolven in grote mensenverslindende roedels rondzwerven. Er verandert helemaal niets, totdat mijn moeder op een avond tijdens het familiegebed de naam van de koning nog toegewijder dan we van haar gewend zijn uitspreekt en we allemaal nog een half uur langer op onze knieën moeten blijven liggen om te bidden voor de gezondheid van de koning, Hendrik VI, in deze roerige tijden – zijn roerige tijden. En om tot de Heilige Maria te bidden dat het nieuwe kindje, dat zich nu in de koninklijke schoot van de koningin bevindt, een jongen zal blijken te zijn, en een nieuwe prins voor het huis Lancaster.

Ik zeg geen ‘amen’ op het gebed voor de gezondheid van de koningin, want ik vond dat ze niet erg aardig tegen me deed, en bovendien zal elk kind dat zij krijgt mijn plaats innemen als de volgende erfgenaam van Lancaster. Ik bid niet voor een doodgeboren kindje, want daarmee zou ik haar iets heel ergs toewensen en ook de zonde van de afgunst begaan. Ik weet echter zeker dat mijn gebrek aan enthousiasme in de gebeden opgemerkt zal worden door de Heilige Maria, die de Koningin van de Hemel

is en die alles weet over erfopvolging en over hoe moeilijk het is om een van de erfgenamen van de troon te zijn, maar wel een meisje. Wat de toekomst ook moge brengen, ik zou nooit koningin kunnen zijn; dat zou niemand accepteren. Maar als ik een zoon krijg, zou hij wel degelijk aanspraak maken op het koningschap. De Heilige Maria heeft zelf natuurlijk ook een zoon gekregen, waar iedereen naar uitzag, en op die manier is de Heilige Maria de Koningin van de Hemel geworden en kon Ze Maria Regina als naam voeren: *Maria R.*

Ik wacht tot mijn halfbroers en halfzussen vooruit zijn gegaan, haastig op weg naar hun maaltijd, en dan vraag ik aan mijn moeder waarom we zo ernstig voor de gezondheid van de koning bidden, en wat ze bedoelt met ‘roerige tijden’. Haar gezicht staat zorgelijk. ‘Ik heb vandaag een brief ontvangen van je nieuwe voogd, Edmund Tudor,’ zegt ze. ‘Hij zegt dat de koning in een soort trance is geraakt. Hij zegt niets en hij doet niets; hij verroert zich niet, zit met zijn ogen naar de grond gericht en is daar door niets uit te krijgen.’

‘Spreekt God soms tot hem?’

Ze snuft even geïrriteerd. ‘Tja, wie zal het zeggen? Je vroomheid strekt je ongetwijfeld tot eer, Margaretha. Maar als God tot de koning spreekt, dan heeft Hij bepaald niet het beste moment voor zo’n gesprek uitgekozen. Als de koning ook maar enig teken van zwakte vertoont, zal de hertog van York die gelegenheid te baat nemen om de macht te grijpen. De koningin is naar het parlement gegaan om alle macht van de koning voor zichzelf op te eisen, maar haar vertrouwen ze nooit. In plaats van haar zullen ze Richard, de hertog van York, als regent aanstellen. Zo veel is zeker. Dan zullen we door de Yorks worden geregeerd en dan zul je zien dat het tij voor ons keert.’

‘In welk opzicht dan?’

‘Als de koning niet herstelt, worden wij geregeerd door Richard van York in plaats van door de koning, en zijn familie en hij zullen een langdurig regentschap voeren, totdat het kindje van de koningin een volwassen man is. Ze zullen jaren de tijd hebben om zichzelf de beste posities te verschaffen in de Kerk, in Frankrijk en de hoogste posten in Engeland.’ Ze loopt met ferme pas voor me uit naar de grote zaal, aangespoord door haar eigen irritatie. ‘Ik kan erop wachten tot ze naar me toe komen om jouw verloving ongedaan te maken. Ze zullen echt niet toestaan dat jij met een Tudor van Lancaster verloofd bent. Ze willen dat je in hun huis

introuwt, zodat jouw zoon hun erfgenaam is, en wil het huis Lancaster via jou worden voortgezet, dan zal ik het tegen hen moeten opnemen. Daarmee krijg ik Richard van York tegen me, en dan worden het roerige tijden.'

'Maar waarom is dat allemaal zo belangrijk?' vraag ik, terwijl ik bijna moet rennen om haar door de lange gang bij te houden. 'We zijn toch allemaal van koninklijke bloede? Waarom moeten we dan rivalen zijn? We zijn allemaal Plantagenets, wij stammen allemaal af van Edward III. We zijn allemaal neven en nichten. Richard, de hertog van York, is een neef van de koning, net zoals ik zijn nicht ben.'

Ze draait zich als gestoken naar me om, waarbij haar jurk over de over de vloer gestrooide kruiden sleept en de geur van lavendel doet opwollen. 'We zijn misschien van dezelfde familie, maar dat is dan ook precies de reden waarom we geen vrienden zijn; we zijn namelijk rivalen voor de troon. Welke ruzies zijn erger dan familieruzies? We mogen dan allemaal neven en nichten zijn, zij zijn van het huis van York en wij van het huis van Lancaster. Vergeet dat nooit. Wij van Lancaster vormen de rechtstreekse afstamming van Edward III via zijn zoon, Jan van Gent. De rechtstreekse afstamming! Maar de Yorks kunnen hun bloedlijn alleen maar terugvoeren tot de jongere broer van Jan van Gent, Edmund. Zij zijn een jongere tak: zij stammen niet af van Edwards erfgenaam, maar van een jongere broer. Zij kunnen de troon van Engeland alleen erven als het huis Lancaster geen zoon meer heeft. Dus Margaretha, denk na! Waar hopen ze op als de koning van Engeland in een trance raakt en zijn kind nog niet geboren is? Waar denk je dat ze van dromen als jij een Lancaster-erfgenaam bent, maar wel een meisje, en nog niet eens getrouwd ook? Laat staan dat je een zoon ter wereld hebt gebracht?'

'Dat ze me met iemand van hun huis willen laten trouwen?' vraag ik, ontsteld over de gedachte aan weer een verloving.

Ze lacht kort. 'Dat ja, maar om je de waarheid te zeggen zien ze nog liever dat je dood bent.'

Ik ben sprakeloos. Dat een hele familie, een voornaam huis als dat van York, mij dood zou willen hebben is een angstaanjagende gedachte. 'Maar de koning komt toch wel weer uit die trance? Dan komt alles goed. En het kindje zou best eens een zoon kunnen zijn. Dan wordt hij de erfgenaam van Lancaster, en dan komt alles goed.'

'Bid maar tot God dat de koning snel wakker wordt,' zegt ze. 'Maar je

moet ook bidden dat er geen kind komt dat jou kan vervangen. En bid tot God dat we je zonder verdere vertraging gehuwd krijgen. Want voor de eerezucht van het huis York is niemand veilig.’